

21.2.2025

ASIA: SEY Suomen eläinsuojelun ehdotus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin (EU) 2024/1385 kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi

Sisällysluettelo

1. DIREKTIIVIN (EU) 2024/1385 TARKOITUS YM.....	2
2. DIREKTIIVIN (EU) 2024/1385 LIITOS ELÄIMIIN	3
3. KANSALLINEN TÄYTÄNTÖÖNPANO	3
4. SEY:N EHDOTUKSET DIREKTIIVIN (EU) 2024/1385 KANSALLISEKSI TÄYTÄNTÖÖNPANEMISEKSI.....	4
4.1 YLEISTÄ.....	4
4.2 ARTIKLA 7.....	5
4.2.1 Artikla 7:n kohdat a ja b.....	5
4.2.2 Pohdinta & johtopäätös	5
4.2.3 Ehdotus rikoslain muuttamisesta	5
4.3 ARTIKLA 14.....	6
4.3.1 Artikla 14:n kohdat 3 ja 6	6
4.3.2 Pohdinta & Johtopäätös	6
4.3.3 Ehdotus lastensuojelulain muuttamisesta	7
4.4 ARTIKLA 15.....	8
4.4.1 Artikla 15:n kohdat 1 ja 2	8
4.4.2 Pohdinta & johtopäätös	8

4.4.3 Ehdotus poliisilain muuttamisesta ym.	9
4.4.4 Ehdotus esitutkintalain muuttamisesta ym.	9
4.4.5 Ehdotus lastensuojelulain muuttamisesta	10
4.5 ARTIKLAT 16-18.....	10
4.5.1 Artiklan 16 kohdat 1-3 ja 5-6, artiklan 17 kohta 1, artiklan 18 kohta 1	10
4.5.2 Pohdinta ja johtopäätös	12
4.5.3 Ehdotus turvakotilain muuttamisesta	13
4.5.4 Ehdotus turvakotipalvelujen tuottamiselle asetettavista edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta	13
4.5.5 Ehdotus esitutkintalain muuttamisesta	14
4.5.6 Ehdotus lastensuojelulain muuttamisesta	14
4.5.7 Ehdotus eläinten hyvinvoinnista annetun lain muuttamisesta	15

1. DIREKTIIVIN (EU) 2024/1385 TARKOITUS YM.

Direktiivin (EU) 2024/1385 johdanto-osan kohta 1:n mukaan *direktiivin tarkoituksena on luoda kattava kehys naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi tehokkaasti kaikkialla unionissa. Tätä varten siinä vahvistetaan ja otetaan käyttöön toimenpiteitä seuraavien alojen osalta: asiaan liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittely, uhrien suojelu ja oikeussuojan saatavuus, uhrien tukeminen, tehostettu tiedonkeruu, ennaltaehkäisy, koordinointi ja yhteistyö.*¹

Direktiivin (EU) 2024/1385 johdanto-osan kohta 11:n mukaan *perheväkivalta on vakava sosiaalinen ongelma, joka jää usein piiloon. Se saattaa johtaa vakaviin henkisiin ja fyysisiin traumoihin, joilla on vakavia seurauksia uhrin yksityis- ja työelämässä, koska rikoksenteijä on tyypillisesti uhrin tuntema henkilö, johon uhrin pitäisi odottaa voivansa luottaa. Tällaisella väkivallalla voi olla eri muotoja, kuten fyysinen, seksuaalinen, henkinen ja taloudellinen muoto, ja sitä voi esiintyä erilaisissa ihmissuhteissa. Perheväkivaltaan sisältyy usein pakottavaa kontrollia, ja sitä voi esiintyä riippumatta siitä, asuuko rikoksenteijä tai onko hän asunut samassa taloudessa uhrin kanssa.*

¹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401385

2. DIREKTIIVIN (EU) 2024/1385 LIITOS ELÄIMIIN

Direktiivin johdanto-osassa (kohta 39) mainitaan myös lemmikkieläinten käyttö uhrin painostamiskeinona:

”Kun arvioidaan uhrin suojelu- ja tukitarpeita, ensisijaisena tavoitteena olisi oltava uhrin turvallisuuden varmistaminen ja yksilöidyn tuen tarjoaminen muun muassa uhrin yksilölliset olosuhteet huomioon ottaen. Erityistä huomiota vaativia olosuhteita voivat olla esimerkiksi se, että uhri on raskaana, uhrin riippuvuus rikoksenteijästä tai rikoksesta epäilyistä taikka suhde tähän, riski uhrin palaamisesta rikoksenteijän tai rikoksesta epäillyn luokse, äskettäinen ero rikoksenteijästä tai rikoksesta epäilyistä, mahdollinen riski siitä, että uhrin kontrolloimiseksi käytetään lapsia, vammaisille uhreille aiheutuvat riskit ja lemmikkieläinten käyttö uhrin painostamiseksi. Lisäksi olisi otettava huomioon rikoksenteijän tai rikoksesta epäillyn uhria kohtaan joko psykologisesti tai taloudellisesti harjoittaman kontrollin aste.”

3. KANSALLINEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

Direktiivin (EU) 2024/1385 artikla 49:n kohta 1:n mukaan jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 14 päivänä kesäkuuta 2027. Niiden on ilmoitettava tästä viipymättä komissiolle.

Kyseisissä jäsenvaltioiden antamissa säännöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne julkaistaan virallisesti. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

Lainkirjoittajan oppaan (Finlex) mukaan direktiivi muunnetaan kansalliseksi lainsäädännöksi tehokkaasti siten, että sen tavoite ja sisältö toteutuvat. Muoto ja keinot, joilla direktiivi pannaan täytäntöön, riippuvat pitkälti jäsenvaltion omasta oikeusjärjestyksestä. Direktiivin säännösten täytäntöönpano edellyttää yleensä lainsäädäntöä, hallintokäytäntö ei lähtökohtaisesti ole riittävä. Siltä osin kuin kansallinen lainsäädäntö jo täyttää direktiivissä säädetyt vaatimukset, lainsäädäntöä ei kuitenkaan tarvita. Lisäksi direktiivi saattaa olla poikkeuksellisesti pantavissa joiltain osin täytäntöön myös muin kuin lainsäädännön keinoin, kunhan sitovuuden, julkisuuden ja oikeusvarmuuden vaatimukset täyttyvät².

² <https://lainkirjoittaja.finlex.fi/7-euroopan-unionin-saadosten-taytantonpano/7-3/>

4. SEY:N EHDOTUKSET DIREKTIIVIN (EU) 2024/1385 KANSALLISEKSI TÄYTÄNTÖÖNPANEMISEKSI

4.1 YLEISTÄ

Tutkimusten³mukaan joissakin perheväkivaltatapauksissa tekijät vahingoittavat eläimiä pelotellakseen uhrejaan ja kontrolloidakseen heitä henkisesti. Kuten todettua, tämä tosiasia mainitaan myös direktiivin (EU) 2024/1385 johdanto-osassa. Näin ollen voidaan todeta, että merkittävä osa direktiivin sisältämästä sääntelystä voi potentiaalisesti liittyä tilanteisiin, joissa myös eläintä käytetään perheväkivallan välineenä.

Edellä kerrotuin perustein SEY Suomen eläinsuojelu katsoo, että direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa tulee pyrkiä sääntelykokonaisuuteen, joka mahdollistaa puuttumisen myös eläinten käyttöön uhrien painostuskeinona.

Tämän asiakirjan sisältämät ehdotukset perustuvat oletukselle, että direktiivin kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi ei olla säätämässä kokonaan uutta lakia, vaan tarvittavat muutokset tehdään jo olemassa olevaan lainsäädäntöön.

SEY:n ehdotukset direktiivin kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi on toteutettu valtaosin lain tasoisina säädöksinä.

SEY:n ehdottamat lakimuutokset koskevat direktiivin artiklojen 7 ja 14–18 kansallista täytäntöönpanoa.

Ehdotetuista lakimuutoksista välittömästi eläimiin liittyvät lakimuutokset esitellään tämän asiakirjan kappaleessa 4.5. Näiden välittömästi eläimiin liittyvien lakiehdotusten lisäksi asiakirja sisältää useita muita lakiehdotuksia liittyen sellaisiin direktiivin (EU) 2024/1385 artikloihin, joiden nojalla säädettävät kansalliset säädökset voivat potentiaalisesti tulla sovellettavaksi myös sellaisissa uhkailu- ja väkivaltatilanteissa, joissa eläintä käytetään tämän laittoman toiminnan välineenä. Näin ollen SEY katsoo perusteltuna ottaa kantaa myös näiden artiklojen kansalliseen täytäntöönpanoon.

Direktiiviä (EU) 2024/1385 koskevat viittaussäännökset tulee toki myös sisällyttää ehdottamiemme lakimuutosten yhteyteen, mutta näitä yleisiä direktiiviin viittaavia säännöksiä emme erikseen lakiehdotustemme yhteydessä esitä.

³ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9024712/>

4.2 ARTIKLA 7

4.2.1 Artikla 7:n kohdat a ja b

Artikla 7:n kohtien a ja b mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että seuraava tahallinen toiminta säädetään rikoksena rangaistavaksi:

- a) toiseen henkilöön kohdistuva toistuva tai jatkuva uhkaava käyttäytyminen ainakin silloin, kun tällaiseen käyttäytymiseen sisältyy rikoksella uhkailu TVT:n avulla, kun tällainen käyttäytyminen on omiaan saamaan kyseisen henkilön vakavasti pelkäämään oman turvallisuutensa tai huollettavien turvallisuuden puolesta;
- b) henkilöön yhdessä muiden henkilöiden kanssa TVT:n avulla yleisesti käytettävissä olevalla tavalla kohdistettu uhkaava tai loukkaava käyttäytyminen, kun tällainen käyttäytyminen on omiaan aiheuttamaan vakavaa psyykkistä haittaa kyseiselle henkilölle

4.2.2 Pohdinta & johtopäätös

Kuten tämän asiakirjan kappaleesta 4.1 selviää, eläimiä ja muita juridisessa kontekstissa omaisuudeksi luokiteltavia asioita käytetään toisinaan uhkailun tai loukkaavan käyttäytymisen välikappaleina. Näin ollen ainakin rikoslain sisältämää laitonta uhkausta koskevaa pykälää tulisi terävöittää direktiivin artikla 7:n täytäntöönpanemiseksi.

4.2.3 Ehdotus rikoslain muuttamisesta

Ehdotamme, että artikla 7:n kohdat a ja b pantaisiin kansallisesti toimeen lisäämällä rikoslain 25 luvun⁴ 7 §:ään seuraava momentti:

”Laittomasta uhkauksesta tuomitaan myös se, joka nostaa aseensa tai muulla tavoin uhkaa toiseen liittyvää omaisuutta pelkoa aiheuttaakseen tai toisen päätöksentekoon vaikuttaakseen olosuhteissa, että toisella on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai henkilöön liittyvän omaisuuden olevan vakavassa vaarassa tai jos uhkaavan henkilön käyttäytyminen on omiaan aiheuttamaan vakavaa psyykkistä haittaa kyseiselle henkilölle.”

⁴ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L25>

Tätä rikoslain muutosta koskevassa hallituksen esityksessä tulisi pyrkiä avaamaan niitä keskeisiä omaisuusartikkeleita ja edellisiin liittyviä toimia, joita yleisimmin käytetään välikappaleena naisiin kohdistuvassa väkivallassa ja perheväkivallassa. Tällaisia ovat esimerkiksi direktiivin johdanto-osan kohdassa 39 tarkoitettu lemmikkieläimen käyttö uhrin painostamiseksi.

4.3 ARTIKLA 14

4.3.1 Artikla 14:n kohdat 3 ja 6

Artikla 14:n kohta 3 mukaan, jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet kannustaakseen henkilöitä, jotka tietävät tai epäilevät hyvässä uskossa, että on tapahtunut naisiin kohdistuvan väkivallan tai perheväkivallan teko tai että väkivallantekoja on odotettavissa, ilmoittamaan tällaisista teoista toimivaltaisille viranomaisille ilman pelkoa kielteisistä seurauksista.

Artikla 14:n kohta 6 mukaan, kun naisiin kohdistuvan väkivallan tai perheväkivallan teosta toimivaltaisille viranomaisille ilmoituksen tekevä henkilö on lapsi, jäsenvaltioiden on varmistettava, että ilmoitusmenettelyt ovat turvallisia, luottamuksellisia, suunniteltu ja saavutettavissa lapsiystävällisellä tavalla ja suunniteltu ja saavutettavissa lapsiystävällisellä kielellä lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että ilmoitusmenettelyissä avustavat lasten kanssa työskentelyyn koulutetut ammattihenkilöt, jotta taataan lapsen edun toteutuminen menettelyissä.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos vanhempainvastuunkantaja on osallisena väkivallanteossa, lapsen mahdollisuus ilmoittaa teosta ei edellytä kyseisen vanhempainvastuunkantajan suostumusta, ja että toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat tarvittavat toimenpiteet lapsen turvallisuuden suojelemiseksi ennen kuin kyseiselle henkilölle annetaan tieto ilmoituksesta.

4.3.2 Pohdinta & Johtopäätös

Kuten edellä totesimme, eläimiä ja muita juridisessa kontekstissa omaisuudeksi luokiteltavia asioita käytetään toisinaan uhkailun tai loukkaavan käyttäytymisen välikappaleina. Eläinten käytön julmuus uhkailun välineenä korostuu lasten kohdalla näiden molempien edellä mainittujen alisteisen aseman ja erityisen haavoittuvaisuuden takia.

Todettakoon sekin, että oikeusministeriön rahoittaman rikosuhripäivystyksen kautta artiklan 14 kohta 3:n tarkoitus on jo nyt katettu ainakin kohtuullisesti *aikuisten* henkilöiden osalta.

Näin ollen SEY tarkastelee artiklan 14 kohta 3:n osalta ennen kaikkea sitä, kuinka kansallisella lainsäädännöllä olisi mahdollista kannustaa lapsia ja nuoria ilmoittamaan teoista viranomaisille. Näiltä osin täytäntöönpano on tehtävissä lastensuojelulain muutoksilla. Näiden muutosten avulla olisi luotava kehys mekanismille, jossa otetaan huomioon artikla 14:n kohdista 3 ja 6 johtuvat velvollisuudet ja yhdistetään ne luontevasti lastensuojelulain ilmoittamisvelvollisuutta koskevaan säännökseen (25 §). Ilmoitusvelvollisuutta on kuitenkin sitäkin laajennettava poliisille tehtävien ilmoitusten osalta direktiivin täysimääräiseksi täytäntöönpanemiseksi. Tätä käsitellään tarkemmin kappaleessa 4.4.

4.3.3 Ehdotus lastensuojelulain muuttamisesta

Ehdotamme, että artikla 14:n kohtien 3 ja 6 pantaisiin kansallisesti toimeen lisäämällä lastensuojelulain 3 lukuun⁵ seuraava pykälä:

”Varhaiskasvatusta-, peruskoulutusta-, toisen asteen ammatillista koulutusta- ja lukiokoulutusta tarjoavien yksiköiden on tarjottava palvelunsa piirissä oleville lapsille ja nuorille naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin (2024/1385) artiklan 14:n kohtien 3 ja 6 vaatimukset täyttävä ilmoitusmekanismi.”

”Edellä momentissa 1 tarkoitetun ilmoitusmekanismin suunnittelusta, toteutuksesta ja kustannuksista vastaa hyvinvointialue. Yksikkökohtaisesta toimeenpanosta vastaa kukin varhaiskasvatusta tai koulutusta tarjoava yksikkö itsenäisesti. Hyvinvointialueen on tarjottava näille yksiköille asiantuntija-apua ilmoitusmekanismin toimeenpanossa.

”Hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että edellä momentissa 1 tarkoitetut ilmoitusmekanismit ja niiden toimeenpano täyttävät direktiivin (2024/1385) artiklan kohtien 3 ja 6 vaatimukset.”

”Momenteissa 1–3 tarkoitetut ilmoitusmekanismit sekä kuvaus niiden toimeenpanosta on sisällytettävä lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuihin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin.”

Tähän lastensuojelulain muutosta koskevaan hallituksen esitykseen tulisi listata kattavasti seikkoja, jotka tulisi ottaa huomioon pykälässä tarkoitetun ilmoitusmekanismin suunnittelussa ja käytössä. Tällaisia ovat muun muassa lapsiin ja nuoriin *erityisesti* linkittyvät keinot uhrin painostamiseksi. Näistä yhtenä esimerkkinä direktiivin johdanto-osan kohdassa 39 tarkoitettu lemmikkieläimen käyttö uhrin painostamiseksi.

⁵ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L3>

4.4 ARTIKLA 15

4.4.1 Artikla 15:n kohdat 1 ja 2

Artikla 15:n kohta 1:n mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että naisiin kohdistuvan väkivallan tai perheväkivallan tekoja tutkivilla ja niistä syytteitä nostavilla henkilöillä, yksiköillä tai palveluilla on asianmukainen asiantuntemus näistä asioista ja käytettävissään tehokkaat tutkintakeinot tällaisten tekojen tehokasta tutkintaa ja niihin liittyviä syytetoimia varten, erityisesti sähköisten todisteiden keräämiseksi, analysoimiseksi ja talteenottamiseksi 5–8 artiklassa tarkoitettujen kyberrikosten tapauksissa.

Artikla 15:n kohta 2:n mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että naisiin kohdistuvan väkivallan tai perheväkivallan tekoja koskevat ilmoitukset käsitellään ja siirretään viipymättä toimivaltaisille viranomaisille tutkintaa ja syytetoimia varten sekä tarvittaessa suojelutoimenpiteiden toteuttamiseksi 19 artiklan mukaisesti.

4.4.2 Pohdinta & johtopäätös

Artikla 15 kohta 1

Suomessa tämän kaltaisten rikosten esitutkinnasta vastaa poliisi. Syytetoimista vastaa syyttäjälaitos. Näin ollen artikla 15:n kohta 1:n täytäntöönpano voitaisiin toteuttaa poliisilakiin ja esitutkintalakiin tehtävillä muutoksilla. Nähdäksemme näiden lakien luonteeseen ei kuitenkaan sovi se, että niiden säännöksillä ryhdyttäisiin ohjaamaan viranomaistoimintaa rikoslajikohtaisesti. Edelleen toteamme, että näistä laeista löytyy jo nyt artikla 15:n kohta 1:n täytäntöönpanemista tukevat perussäännökset. Näin ollen artikla 15:n kohta 1:n täysimääräinen täytäntöönpano olisi mahdollista poliisilakiin lisättävällä viittaussäännöksellä ja asetuksenantovaltuussäännöksellä, sekä valtioneuvoston asetuksen antamisella ja viimeksi mainitun nojalla annettavien hallinnollisten määräysten antamisella. Tämän lisäksi pitäisi tehdä lisäys asian kannalta relevantteihin valtakunnansyyttäjän toimiston antamiin ohjeisiin.

Artikla 15 kohta 2

Käsityksemme mukaan oikeusministeriön rahoittaman rikosuhripäivystyksen toiminta mahdollistaa jo nyt toimintamallit, joiden myötä artiklan 15 kohta 2:n velvoitteet pannaan täytäntöön *aikuisten henkilöiden* tekemien ilmoitusten osalta. Tämä voitaneen toteuttaa samalla mallilla, jolla ministeriö toimi ns. ”uhridirektiivin” kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi: Ministeriö antoi rikosuhripäivystyksen toimintaan velvoitteen tuottaa

ja tarjota uhridirektiivin mukaiset uhrien yleiset tukipalvelut vuosina 2018–2027⁶. Samalla periaatteella ministeriö voisi asettaa rikosuhripäivystyksellä veloitteen toimia muun muassa artikla 15 kohta 2:n edellyttämällä tavalla.

Lasten ja nuorten tekemien ilmoitusten osalta edellä mainittu ei vielä riitä täyttämään direktiivin vaatimusta, sillä rikosuhripäivystyksen tuottamat palvelut eivät ainakaan riittävällä tavalla tavoita lapsia ja nuoria.

Viitaten kappaleessa 4.3.2 todettuun, lastensuojelulain 25 § sisältää jo nyt ilmoitusvelvollisuuden poliisille niissä tilanteissa, joissa *lapseen* on kohdistunut tietyt kriteerit täyttävä teko. Kyseistä lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuutta koskevaa pykälää on kuitenkin täydennettävä kattamaan myös naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta, jotta direktiivin artikla 15 kohdan 2 veloitetta noudatettaisiin täysimääräisesti myös lapsen tekemien ilmoitusten tapauksissa. Tämä on luonteva tapa panna direktiivin kyseinen kohta täytäntöön, sillä onhan lapsenkin edun mukaista tehostaa puuttumista lapsen ruokakunnassa tapahtuvaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja perheväkivaltaan.

4.4.3 Ehdotus poliisilain muuttamisesta ym.

Ehdotamme, että artikla 15:n kohta 1 pantaisiin poliisin osalta kansallisesti täytäntöön lisäämällä poliisilain 1 luvun 1 §:ään⁷ ja 9 luvun 10 §:ään⁸ tarvittavat viittaus- ja asetuksenantovaltuussäännökset, sekä antamalla asiasta valtioneuvoston asetus ja edellisen nojalla tarvittavat hallinnolliset määräykset. Viimeksi mainituissa tulisi määrätä poliisin velvollisuudesta osallistua toimialueensa ns. MARAK- toimintaan⁹, tai mikäli tällaista ei vielä alueellaan ole, käynnistämään kyseisen tai vastaavan toiminnan relevanttien yhteistyöviranomaisten kanssa muun muassa esitutkinnan laadun parantamiseksi.

4.4.4 Ehdotus esitutkintalain muuttamisesta ym.

Ehdotamme, että artikla 15:n kohta 1 pantaisiin syyttäjän osalta kansallisesti täytäntöön lisäämällä esitutkintalakiin¹⁰ direktiiviä koskevat viittaussäännökset sekä lisäämällä naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta VKST:n ohjeeseen VKS:2023:3 asiana, josta tulee aina

⁶ <https://oikeusministerio.fi/rikoksen-uhreja-koskevat-asiat>

⁷ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872#L1P1>

⁸ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872#L9P10>

⁹ <https://thl.fi/documents/155392151/190324319/MARAK+poliisi.pdf/a193d70e-5cef-4e45-afbf-09e65fdd894f/MARAK+poliisi.pdf?t=1506071858358>

¹⁰ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805>

tehdä ns. ennakkoilmoitus syyttäjälle esitutkintalain 5 luvun 1 §:n nojalla. Tämän lisäksi tulee tehdä tarvittavat tarkennukset VKST:n ohjeeseen VKS:2023:1, joka käsittelee syyttäjän esitutkintayhteistyötä.

4.4.5 Ehdotus lastensuojelulain muuttamisesta

Ehdotamme, että artikla 15:n kohta 2 pantaisiin kansallisesti täytäntöön lisäämällä lastensuojelulain 25 §:ään¹¹ seuraavaa momentti:

”Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla henkilöillä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun lapsi on heille ilmoittanut, tai heillä on muutoin tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että on tehty direktiivissä (EU) 2024/1385 tarkoitettua väkivaltaa naista kohtaan tai perheväkivaltaa”

Lastensuojelulain muutosta koskevaan hallituksen esitykseen tulisi listata kattavasti tilanteita, joiden vallitessa kyseinen ilmoitusvelvollisuus realisoituisi. Tällaisia lapsiin ja nuoriin erityisesti linkittyviä keinoja uhrin painostamiseksi ovat esimerkiksi direktiivin johdanto-osan kohdassa 39 tarkoitettu lemmikkieläimen käyttö uhrin (lapsi tai tämän huoltaja) painostamiseksi.

4.5 ARTIKLAT 16-18

4.5.1 Artiklan 16 kohdat 1-3 ja 5-6, artiklan 17 kohta 1, artiklan 18 kohta 1

Artiklan 16 kohta 1:n mukaan direktiivin 2012/29/EU 22 artiklassa asetettujen henkilökohtaisen arvioinnin vaatimusten lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että tässä artiklassa asetetut vaatimukset täyttyvät ainakin seksuaaliväkivallan ja perheväkivallan uhrien osalta.

Artiklan 16 kohta 2:n mukaan uhrin erityiset suojelutarpeet on selvitettävä henkilökohtaisella arvioinnilla mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, kuten silloin, kun uhri on ensimmäisen kerran yhteydessä toimivaltaisiin viranomaisiin, tai mahdollisimman pian sen jälkeen ja tarvittaessa yhteistyössä kaikkien asiaankuuluvien toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

Artiklan 16 kohta 3:n mukaan edellä 2 kohdassa tarkoitettussa henkilökohtaisessa arvioinnissa on keskityttävä rikoksentehtäjän tai rikoksesta epäillyn aiheuttamaan riskiin. Kyseiseen riskiin voi sisältyä jokin seuraavista:

a) toistuvan väkivallan riski;

¹¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L5P25>

- b) ruumiillisen tai psyykkisen haitan riski;*
- c) aseiden käytön mahdollisuus ja mahdollisuus saada aseita;*
- d) rikoksenteijä tai rikoksesta epäilty asuu uhrin kanssa;*
- e) rikoksenteijä tai rikoksesta epäilty on huumeiden tai alkoholin väärinkäyttäjä;*
- f) lasten hyväksikäyttö;*
- g) mielenterveysongelmat; tai*
- h) vainoaminen.*

Artiklan 16 kohta 5:n mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat riittäviä suojelutoimenpiteitä ottaen asianmukaisesti huomioon 2 kohdassa tarkoitetun henkilökohtaisen arvioinnin. Tällaisiin toimenpiteisiin voivat sisältyä

- a) direktiivin 2012/29/EU 23 ja 24 artiklan nojalla toteutettavat toimenpiteet;*
- b) välittömien lähestymiskiellojen, lähestymiskiellojen tai suojelumääräysten antaminen tämän direktiivin 19 artiklan mukaisesti;*
- c) muut kuin tämän kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetut toimenpiteet, joilla hallitaan rikoksenteijän tai epäillyn käyttäytymistä, erityisesti tämän direktiivin 37 artiklassa tarkoitetut toimet.*

Artiklan 16 kohta 6:n mukaan edellä 2 kohdassa tarkoitettu henkilökohtainen arviointi on tarvittaessa tehtävä yhteistyössä kussakin menettelyvaiheessa muiden asiaankuuluvien toimivaltaisten viranomaisten kanssa ja asiaankuuluvien tukipalvelujen kanssa, joita ovat muun muassa uhrien suojelukeskukset, erikoistuneet palvelut, sosiaalihuolto, terveydenhuollon ammattihenkilöt, turvakodit, erityistukipalvelut ja muut asiaankuuluvat sidosryhmät.

Artiklan 17 kohta 1:n mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset arvioivat uhrin yksilölliset tukitarpeet 4 luvun mukaisesti ottaen huomioon 16 artiklassa tarkoitetun henkilökohtaisen arvioinnin. Toimivaltaisten viranomaisten on arvioitava huollettavien yksilölliset tukitarpeet 4 luvun mukaisesti, ellei ole viitteitä siitä, että heillä ei ole erityisiä tukitarpeita.

Artiklan 18 kohta 1:n mukaan jos 16 ja 17 artiklassa tarkoitetuissa arvioinneissa määritetään erityisiä tuki- tai suojelutarpeita tai jos uhri pyytää tukea, jäsenvaltioiden on varmistettava, että tukipalvelut, kuten erityistukipalvelut, ottavat yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa yhteyttä uhreihin ja tarjoavat tukea ottaen asianmukaisesti huomioon heidän turvallisuutensa. Jäsenvaltiot voivat säätää, että tällainen yhteydenotto edellyttää uhrin suostumusta.

4.5.2 Pohdinta ja johtopäätös

Artikla 16:n kohta 3:sta selviää, että artikla 16:n kohta 2:ssa tarkoitetussa uhrin henkilökohtaisessa arvioinnissa on keskityttävä rikoksentekijän tai rikoksesta epäillyn aiheuttamaan riskiin. Samasta kohdasta selviää, että tähän riskiin sisältyy muun muassa toistuvan väkivallan riski, psyykkisen haitan riski ja se, että rikoksentekijä asuu uhrin kanssa.

Kuten tämän asiakirjan kappaleesta 4.1 selviää, myös eläimiä ja muita juridisessa mielessä omaisuudeksi luokiteltavia asioita käytetään toisinaan naisiin kohdistuvan ja perheväkivallan välikappaleina.

Edellä kerrotuin perustein voidaan tulla johtopäätökseen, että artikla 16 tarkoitetussa uhrin henkilökohtaisessa arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös se, sisältyykö mahdolliseen toistuvan väkivallan riskiin tai psyykkisen haitan riskiin myös riski eläimen tai muun omaisuuden käytöstä väkivallan välineenä. Tähän liittyen arvioinnissa olisi selvitettävä rikoksentekijän tosiasialliset mahdollisuudet, sekä pyrkimykset, käyttää eläintä väkivallan välineenä. Viimeksi mainitun osalta kysymykseen tulevat asumisjärjestelyjen lisäksi muun muassa eläimeen liittyvät omistus-, hallinta- hoitosuhteet.

Voimassa oleva esitutkintalaki sisältää jo nykyisellään pykälän (11:9 a §), jossa säädetään esitutkintaviranomaisen velvollisuudesta suorittaa asianomistajan henkilökohtainen arviointi. Tämä pykälä on osa ns. uhridirektiivin kansallista täytäntöönpanoa. Näin ollen olisi luontevaa, että myös direktiivin (EU) 2024/1385 artiklassa 16 säädetyistä uhrin arvioimista koskevista velvollisuuksista säädettäisiin tuossa samassa esitutkintalain pykälässä.

On kuitenkin huomioitava, että esitutkintaviranomainen ei ole asiassa ainoa toimivaltainen viranomainen. Kysymykseen voi tulla esitutkintaviranomaisen lisäksi myös esimerkiksi lastensuojeluviranomainen. Näin ollen vastaavat säännökset direktiivin artiklojen 16–18 täytäntöönpanemiseksi tulee sisällyttää myös lastensuojelulakiin. Myös turvakotilaki ja sen nojalla annettu valtioneuvoston asetus turvakotipalvelujen tuottamiselle asetettavista edellytyksistä edellyttää muutoksia.

Edelleen on huomioitava, että eläintenpidon osalta erityisasiantuntemusta edustaa eläinlääkäri. Näin ollen olisi perusteltua, että virkaeläinlääkäri olisi velvollinen pyydettyä antamaan virka-apua muille viranomaisille näiden tehdessä eläimiä omistavan uhrin henkilökohtaista arviointia tai muita direktiivistä johtuvia eläimiin liittyviä tehtäviä. Tästä virka-apuvelvollisuudesta olisi luontevinta säätää eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa.

4.5.3 Ehdotus turvakotilain muuttamisesta

Ehdotamme, että artikla 16:n kohta 5:n kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi turvakotilain 5 §:n¹² 3 momentti muutetaan kuulumaan seuraavasti:

”Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä turvakotipalveluista”

Ehdotamme lisäksi, että saman lain 6 §:n 1 momentti muutetaan kuulumaan seuraavasti:

”Turvakotipalvelua tarjotaan ensisijaisesti lähisuhdeväkivaltaa kokeneille tai sen uhan alla eläville henkilöille ja heidän mukanaan oleville alaikäisille lapsille. Turvakotipalvelua tuottavalla yksiköllä on lisäksi velvollisuus tarjota lyhytaikaista ja kohtuulliseksi katsottavaa turvakotipalvelua edellä mainittujen henkilöiden lemmikkieläimille, mikäli esitutkintalain 11:9 a §:n tai lastensuojelulain 5 luvun säännösten nojalla tehdyn riskiarvion perusteella on syytä epäillä, että eläimiä käytetään uhrin painostuskeinona.”

Lain esitöissä tulisi selventää pykälässä tarkoitettua lyhytaikaisuuden ja kohtuullisuuden käsitettä esimerkiksi numeerisin arvoin. Pykälän tarkoituksena olisi turvata lähinnä vain akuutista tilanteesta johtuva tarve lemmikkieläimen tai lemmikkieläinten sijoitukselle, jonka jälkeen uhrin olisi kyettävä sijoittamaan eläimensä omalla kustannuksellaan.

4.5.4 Ehdotus turvakotipalvelujen tuottamiselle asetettavista edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Ehdotamme, että asetukseen¹³ lisätään seuraava pykälä turvakotilain 5 §:n nojalla:

”Turvakotipalvelua tuottavalla yksiköllä tulee olla ainakin koirien ja kissojen sekä muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten tilapäisen hoidon järjestämistä varten turvallinen talteenottoaika.”

”Turvakotipalvelua tuottava yksikkö voi hankkia 1 momentissa tarkoitettun palvelun ulkopuoliselta palveluntuottajalta. Edellytyksenä on, että palveluntuottaja tarjoama palvelu täyttää eläinten hyvinvoinnista annetun lain ja sen nojalla annettujen muiden säädösten minimivaatimukset. Edellytyksenä on myös se, että palvelussa on riittävällä tavalla otettu huomioon riskitekijät, jotka liittyvät sijoitettujen eläinten pitämiseen. Lisäksi palveluntuottajalla on oltava nimetty vastuuhenkilö, joka on velvollinen huolehtimaan, että pitopaikkaa pidetään sitä koskevien vaatimusten mukaisesti. Vastuuhenkilön on oltava täysi-ikäinen ja luotettava henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakykyä ei ole rajoitettu.”

¹² <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141354#P5>

¹³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150598>

4.5.5 Ehdotus esitutkintalain muuttamisesta

Ehdotamme, että artikla 16:n kohdat 1–3 sekä artiklan 17 kohta 1 pantaisiin poliisin osalta kansallisesti täytäntöön lisäämällä esitutkintalain 11:9 a §:ään¹⁴ seuraava momentti:

”Lisäksi esitutkintaviranomaisen on arvioitava, onko asianomistajan suojelemiseksi tarpeen käynnistää toimenpiteitä tämän hallinnassa olevien lemmikkieläinten siirtämiseksi pois rikoksentekijän tai epäillyn vaikutuspiiristä”

Ehdotamme lisäksi, että artiklan 18 kohta 1 pantaisiin poliisin osalta kansallisesti täytäntöön lisäämällä esitutkintalakiin uusi pykälä 11:9 b § kuuluen seuraavasti:

”Uhrin pyytäessä tai muutoin epäiltäessä eläimen olevan vaarassa tulla käytetyksi uhrin painostuskeinona esitutkintaviranomaisen on varmistettava, että relevantti turvakoti ottaa yhteyttä uhriin tämän eläinten turvalliseksi sijoittamiseksi”.

4.5.6 Ehdotus lastensuojelulain muuttamisesta

Ehdotamme, että artiklan 16 kohdat 1–3, artiklan 17 kohta 1 ja artiklan 18 kohta 1 pantaisiin kansallisesti toimeen lisäämällä lastensuojelulain 5 lukuun¹⁵ seuraava pykälä:

”Lapsen palvelutarvetta arvioidessaan lastensuojeluviranomaisen on myös arvioitava, onko lapsen suojelemiseksi tarpeen käynnistää toimenpiteitä tämän perhepiirissä olevien lemmikkieläinten siirtämiseksi pois rikoksentekijän tai epäillyn vaikutuspiiristä”

”Lapsen tai tämän huoltajan pyytäessä tai muutoin epäiltäessä eläimen olevan vaarassa tulla käytetyksi lapsen hyvinvointia vaarantavalla tavalla, lastensuojeluviranomaisen on varmistettava, että relevantti turvakoti ottaa yhteyttä lapsen huoltajaan / uhriin tämän eläinten turvalliseksi sijoittamiseksi”.

¹⁴ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805#L11P9a>

¹⁵ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L5>

4.5.7 Ehdotus eläinten hyvinvoinnista annetun lain muuttamisesta

Ehdotamme artiklojen 16–18 täytäntöönpanemiseksi myös, että eläinten hyvinvoinnista annetun lain 90 §:ään¹⁶ lisätään seuraava momentti:

”Kunnaneläinlääkäri on velvollinen antamaan virka-apua poliisilaitokselle, lastensuojeluviranomaisille ja turvakotityksiköille direktiiviin (EU) 2024/1385 perustuvien eläimiin liittyvien lakisääteisten tehtävien hoitamisessa.”

¹⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230693#L11P90>